

KLAGANDE OCH MOTPART

Allmänna ombudet för socialförsäkringen

MOTPART OCH KLAGANDE

██████████ ██████████

Ombud: Biträdande jurist Emilia Liedbeck
C J Advokatbyrå AB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Umeås dom den 31 maj 2018 i mål nr 2462-17,
se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandena.

YRKANDEN M.M.

Allmänna ombudet yrkar att [REDACTED] ska förklaras ha fortsatt rätt till assistansersättning och att målet ska återförvisas till Försäkringskassan för beräkning av antalet timmar med assistansersättning.

[REDACTED] yrkar att han ska ha rätt till assistansersättning.

VAD PARTERNA ANFÖR I KAMMARRÄTTEN

Allmänna ombudet anför i huvudsak följande. Högsta förvaltningsdomstolen, HFD, har inte uttalat ett direkt krav på att det måste vara fråga om en viss intensitet eller en viss frekvens på ingripanden för att det ska kunna vara fråga om annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. Inte heller har HFD uttalat att det skulle finnas ett allvarlighetsrekvisit som behöver uppnås innan det kan sägas finnas ett behov av aktiv tillsyn. Den avgränsning som HFD har gjort är att tillsynen måste vara aktiv. Aggressiva beteenden hos den enskilde bör inte vara ett krav för att behov av aktiv tillsyn ska anses föreligga. Även andra former av olämpliga beteenden bör kunna föranleda rätt till assistansersättning för tillsyn av övervakande karaktär förutsatt att den enskilde behöver en assistent som kontinuerligt vakar över honom eller henne.

För att kravet på ingående kunskaper om den funktionshindrade ska vara mött krävs kunskaper om funktionsnedsättningen i sig och hur denna påverkar den enskilde i dennes dagliga tillvaro. Kunskaperna får dock inte vara alltför lätta att tillgodogöra sig och omsätta i praktiken. I rättsfallet RÅ 2010 ref 17 finns uttalanden som skulle kunna tolkas som om det räcker med att man har goda kunskaper om den funktionshindrade för att kravet på ingående kunskaper ska vara uppfyllt.

Det finns inte något krav som innebär att den som har behov av aktiv tillsyn eller kvalificerade motiveringsinsatser inte kan få assistansersättning om han eller hon inte också har behov av något av behoven hjälp med måltider, personlig hygien, på- och avklädning eller kommunikation.

██████████ får ofta vredesutbrott då han slåss med tillhyggen. I samband med utbrotten blir han okontaktbar och behöver hållas tillbaka rent fysiskt för att inte skada sig själv eller någon annan. Vidare anges att han är svåravläst och att man behöver känna honom väl för att kunna förstå honom. Det framkommer ett tydligt behov av aktiv tillsyn av övervakande karaktär där det är en förutsättning att assistenten har ingående kunskaper om honom.

██████████ anför i huvudsak följande. Han instämmer i vad allmänna ombudet har redogjort för i sitt överklagande avseende de rättsliga utgångspunkterna. Han åberopar läkarintyg den 22 augusti 2018 utfärdat av specialisten i barn- och ungdomspsykiatri ██████████

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m. framgår av förvaltningsrättens dom.

Det har i målet inte framkommit att ██████████ behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig eller att kommunicera med andra i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan. Han har därför inte rätt till assistansersättning på grund av sådana behov. Parterna har emellertid anført att han behöver annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom, vilket också kan vara en grund för behov av personlig assistans och därmed berättiga till assistansersättning.

I praxis har annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade berättigat till personlig assistans när den funktions-

hindrade behövt aktiv tillsyn av övervakande karaktär (se rättsfallen RÅ 1997 ref. 23 I och RÅ 2010 ref. 17). När ett hjälpbehov avsett enbart åtgärder för att aktivera och motivera den funktionshindrade har hjälpen däremot inte bedömts avse de grundläggande behoven (se rättsfallet RÅ 1997 ref. 28). Att det varit påkallat med en personalkontinuitet och en kännedom om den enskildes funktionshinder har inte heller varit tillräckligt för att anse att hjälpen måste ges av ett begränsat antal personer (se rättsfallet RÅ 2003 ref. 33).

I det läkarintyg som omnämns i förvaltningsrättens dom uppges bl.a. att [REDACTED] kan slåss med tillhyggen, både mot syskon och föräldrar. Han behöver hållas om för att förhindra att han skadar någon annan eller sig själv och det förekommer hot om grovt våld mot syskonen och andra personer. I intyget den 22 augusti 2018 framkommer inte samma information. I Försäkringskassans utredning har däremot bl.a. följande antecknats. När [REDACTED] blir arg skriker, slår, sparkar och kastar han saker. Han kan inte vara ensam på grund av aggressionsutbrotten. En till två gånger per månad uppstår de tillfällena då han blir riktigt arg och då vill man gärna vara två personer tillsammans med honom. De mindre utbrotten sker dagligen. Föräldrar och andra får då ta emot knuffar, han sliter i håret, kastar saker och hotar. Utbrotten beskrivs vara oförutsägbara. Han kan slå till en annan människa som råkar komma för nära inpå honom.

Kammarrätten konstaterar att [REDACTED] får grava utbrott två gånger per månad och mindre utbrott dagligen. Den aggressivitet som han uppvisar förefaller i huvudsak vara riktad mot syskon och ske i hemmet. Det har inte framkommit att de dagliga utbrotten riskerar att leda till större person- eller sakskador. Med hänsyn till detta bedömer kammarrätten att tillsynsbehovets allvarlighet och frekvens inte är av den omfattningen att det är fråga om sådan aktiv tillsyn av närmast övervakande karaktär som omfattas av de grundläggande behoven. Det har därmed inte visats att [REDACTED] har

ett grundläggande hjälpbehov som kan berättiga honom till assistansersättning. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Mats Törnered
kammarrättslagman
ordförande

Eva Danell Forsberg
kammarrättsråd

Fredrik Sellberg
tf. kammarrättsassessor
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I UMEÅ**

DOM
2018-05-31
Meddelad i Umeå

Mål nr
2462-17

KLAGANDE

Allmänna ombudet för socialförsäkringen
103 51 Stockholm

MOTPART OCH KLAGANDE

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

Vårdnadshavare: [Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

Ombud: Ann Cathrine Sandberg
Skutgatan 2
973 41 Luleå

ÖVERKLAGAT BESLUT

Försäkringskassans omprövningsbeslut den 15 november 2017
Dnr 47803-2017

SAKEN

Assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, SFB

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Förvaltningsrättens beslut om inhibition den 20 november 2017 upphör
därmed att gälla.

Dok.Id 82104

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 193 901 05 Umeå	Nygatan 45 (Tingshuset)	090-17 74 00 E-post: forvaltningsratteniumea@dom.se www.forvaltningsratteniumea.domstol.se	090-13 75 88	måndag–fredag 08:00–12:00 13:00–16:00

BAKGRUND

██████████ har sedan 2011 varit beviljad assistansersättning enligt 51 kap. 2 § SFB. Såvitt framgår av det underlag som finns i målet är omfattningen av assistansersättningen 3 783 timmar per år, vilket motsvarar ungefär 72,75 timmar per vecka. Den 15 september 2017 beslutade Försäkringskassan att han inte längre har rätt till assistansersättning från och med den 16 september 2017 och att betalningen upphör från och med december 2017. Försäkringskassans beslut har överklagats av Allmänna ombudet för socialförsäkringen som därmed, i enlighet med 113 kap. 13 § SFB för de allmännas talan, ██████████ har genom sitt ombud begärt att Försäkringskassans beslut ska omprövas. Eftersom beslutet överklagats av allmänna ombudet innan omprövning hunnit ske ska ärendet, enligt 113 kap. 9 § SFB överlämnas till allmän förvaltningsdomstol och begäran om omprövning ska anses som ett överklagande. Förvaltningsrätten har, efter begäran av allmänna ombudet, inhämtat yttrande från Försäkringskassan.

YRKANDEN M.M.

Allmänna ombudet yrkar att förvaltningsrätten, med ändring av Försäkringskassans beslut, förklarar att ██████████ har fortsatt rätt till assistansersättning från och med den 16 september 2017. Vidare yrkas att förvaltningsrätten ska återförvisa målet till Försäkringskassan för beräkning av antalet timmar. Enligt allmänna ombudet är frågan i målet om den tillsyn som ██████████ är i behov av är av sådan karaktär att den faller under begreppet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade samt om kravet på koppling mellan annan hjälp som förutsätter ingående kunskap och något av de andra grundläggande behoven som Försäkringskassan uppställer är förenlig med ordalydelsen i 9 a § LSS. Enligt allmänna ombudet uppkommer även frågan om Försäkringskassan har rätt att inom ramen för en s.k. tvåårsomprövning enligt 51 kap. 12 § SFB göra en annan bedömning av rätten till assistansersättning enbart utifrån ändrad normering.

RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Av 51 kap. 2 § SFB framgår att en försäkrad som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) kan, för sin dagliga livsföring, få assistansersättning för kostnader för sådan assistans som avses i 9 a § samma lag. För rätt till assistansersättning krävs enligt 51 kap. 3 § SFB att den försäkrade behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § LSS.

Av den sistnämnda paragrafen framgår att personlig assistans avser ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sina grundläggande behov, vilket omfattar hjälp med personlig hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

I 51 kap. 12 § SFB anges att rätten till assistansersättning ska omprövas i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade. Denna bestämmelse trädde i kraft den 1 april 2018. Av övergångsbestämmelserna (SFS 2018:122) följer att den äldre bestämmelsen i 51 kap. 12 § SFB fortfarande gäller för omprövningsbeslut som har meddelats före ikraftträdandet. I bestämmelsens tidigare lydelse anges att rätten till assistansersättning ska omprövas sedan två år förflutit från senaste prövningen och vid väsentligt ändrade förhållanden.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Vad målet gäller**

██████████ har diagnoserna autism och ADHD och omfattas därmed av personkretsen i 1 § 1 LSS. Det innebär att han har rätt till assistansersättning om hans hjälpbehov avseende de grundläggande behoven överstiger 20 timmar per vecka. I tidigare beslut om assistansersättning bedömde Försäkringskassan att de grundläggande behoven uppgick till 41,25 timmar per vecka varav 26,57 timmar per vecka utgjorde annan hjälp som förutsätter ingående kunskap. I det nu överklagade beslutet bedömer Försäkringskassan att ██████████ hjälpbehov avseende de grundläggande behoven uppgår till 6 timmar och 24 minuter per vecka, i enlighet med tabellen nedan. Av Försäkringskassans utredning framgår att han behöver hjälp med morgonhygien, toalettbesök, dusch, nagelvård/fotvård, kvällshygien samt att han behöver viss hjälp med av- och påklädning. Han äter och dricker själv varför hjälpbehov vid måltider inte godtagits som grundläggande behov. Vad gäller kommunikation beskrivs att ██████████ kan prata och göra sig förstådd varför hjälpbehovet inte bedöms vara av den karaktär att det betraktas som ett grundläggande behov. Någon tid för annan hjälp som förutsätter ingående kunskap i form av aktiv tillsyn har inte godtagits med motiveringen att ██████████ inte bedöms ha ett behov av kommunikation som grundläggande behov.

Hjälpbehov	Försäkringskassans bedömning
Personlig hygien	4 tim. 52 min.
Av- och påklädning	1 tim. 32 min.
Måltider	-
Kommunikation	-
Annan hjälp som förutsätter ingående kunskap	-
Summa grundläggande behov	6 tim. 24 min.

██████████ har ifrågasatt att Försäkringskassan inte godtagit någon tid för annan hjälp som förutsätter ingående kunskap. Allmänna ombudet

ifrågasätter också Försäkringskassans bedömning i denna del och lyfter även frågan om vad som omfattas av Försäkringskassans tvåårsomprovning.

Omfattningen av en s.k. tvåårsomprovning enligt 51 kap. 12 § SFB

I detta mål gäller den äldre lydelsen av 51 kap. 12 § SFB vilket innebär att Försäkringskassan ska ompröva rätten till assistansersättning sedan två år förflutit från senaste prövningen. En inledande fråga är enligt allmänna ombudet om Försäkringskassan har rätt att inom ramen för en sådan tvåårsomprovning dra in assistansersättning enbart på den grunden att myndigheten ändrat sin tillämpning eller om det krävs att någon omständighet hänförlig till den försäkrade har ändrats. Försäkringskassans uppfattning är att det är möjligt att besluta att rätt till assistansersättning inte längre föreligger på den grunden att tillämpningen ändrats.

Allmänna ombudet konstaterar att frågan inte har prövats av Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) och att något klagande uttalande inte finns i förarbetena till bestämmelsen. I förarbetena till motsvarande reglering i den tidigare gällande lagen om assistansersättning anges att en omprovning ska ske av om förutsättningarna för assistansersättning föreligger och av det antal assistanstimmor som ersättning ska kunna utges för (prop. 1992/93:159 s.197). Allmänna ombudet hänvisar till Kammarrätten i Stockholm som i dom den 3 maj 2013 (mål nr 8593-12) uttalat att Försäkringskassan vid en tvåårsomprovning ska göra en förutsättningslös prövning av behovet av assistansersättning utifrån det vid prövotillfället aktuella förhållandena med beaktande av det medicinska och det övriga underlaget samt med beaktande av vad den försäkrade uppgett om sitt behov av assistansersättning.

Uttalandet att prövningen är förutsättningslös ger enligt allmänna ombudets mening visst stöd för att Försäkringskassan vid en tvåårsomprovning är oförhindrad att beakta exempelvis ny överrättspraxis och med stöd av denna

dra in assistansersättning trots att omständigheterna i sak inte har ändrats. En ordning där tillämpningen skiljer sig åt mellan de som söker en insats och de som har den sedan tidigare kan enligt ombudet ifrågasättas utifrån allmänna principer om att lika fall ska behandlas lika. Utifrån detta anser allmänna ombudet att det i sig är möjligt för Försäkringskassan att vid en tvåårsomprövning dra in assistansersättning på den grunden att Försäkringskassan ändrat sin tillämpning.

Förvaltningsrätten gör samma bedömning som allmänna ombudet i denna fråga. Utöver vad som redovisats ovan beaktar förvaltningsrätten även följande förarbetsuttalande till nu gällande lydelse av 51 kap. 12 § SFB. Försäkringskassans skyldighet att ompröva rätten till assistansersättning vid väsentligt ändrade förhållanden kvarstår men begränsas till att avse förhållanden som är hänförliga till den försäkrade och som innebär att den försäkrades rätt till assistansersättning minskar i omfattning. Det ska vara faktiska förhållanden som har ändrats, vilket innebär att ändrad praxis i fråga om rätten till assistansersättning inte kan ligga till grund för omprövning enligt bestämmelsen (Prop. 2017:18:78 s. 27). Detta uttalande tyder enligt Förvaltningsrättens mening på att omprövningen tidigare ansågs kunna omfatta även förhållanden som inte är hänförliga till den försäkrade, såsom ändrad praxis.

Annan hjälp som förutsätter ingående kunskap

Förarbeten och rättspraxis

När bestämmelsen i 9 a § LSS först infördes var regeringens förslag att personlig assistans enligt 9 § 2 skulle definieras som personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av funktionshinder behöver praktisk hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig eller att kommunicera med andra (grundläggande behov) (prop. 1995/96:146 s. 12). När frågan senare behandlades i socialutskottet framhöll utskottet att införandet av en definition i LSS av

begreppet personlig assistans inte får innebära att någon grupp som tidigare omfattats av lagstiftningen helt utestängs från insatsen. Enligt utskottet bör personer med enbart psykiska funktionshinder även i fortsättningen vara berättigade till personlig assistans i vissa speciella fall, nämligen då karaktären och omfattningen av det psykiska funktionshindret medför behov av hjälp med de grundläggande behoven. Som exempel angavs att en person kan på grund av sitt psykiska funktionshinder vara ur stånd att klara sin hygien eller att få i sig mat (Bet1995/96:SoU15 s.12). Hjälp av sådant slag är vad som brukar kallas kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser. Hjälpbehov som enbart avser motivations- och aktiveringsinsatser räknas normalt inte till de grundläggande behoven (jfr rättsfallet RÅ 2003 ref. 33).

Till det s.k. femte grundläggande behovet räknas enligt praxis vad som brukar benämnas aktiv tillsyn av övervakande karaktär (se t.ex. RÅ 1997 ref 23 I samt RÅ 2010 ref. 17). I RÅ 1997 ref. 23 I beaktade HFD att den funktionshindrade var i behov av ständig tillsyn, att hans föräldrar ofta måste ingripa för att hindra att han förstör inredning eller föremål eller skadar sig själv och andra. Enligt domstolen förutsatte en sådan tillsyn, bl.a. med hänsyn till den funktionshindrades svårigheter att kommunicera, ingående kunskaper om honom och faller inom ramen för grundläggande behov. Även i RÅ 2010 ref. 17 bedömdes den funktionshindrade (TH) ha behov av ständig tillsyn. HFD uttalade bl.a. följande. TH saknar insikt i vad som är farligt och kan t.ex. springa rakt ut i trafiken. Det framkommer också att han lätt blir frustrerad och då ofta reagerar med att bli aggressiv och destruktiv samt att ständiga ingripanden krävs för att hindra att hans reaktioner vänds mot honom själv, mot andra människor eller mot egendom. Den aktiva tillsynen som krävs i detta avseende förutsätter, bl.a. på grund av hans kommunikationssvårigheter, goda kunskaper om honom och omfattas därför av hans grundläggande behov. I ett senare avgörande har HFD uttalat att annan hjälp som förutsätter ingående kunskap måste förstås på det sättet

att det uteslutande tar sikte på personer med psykiska funktionshinder (HFD 2015 ref. 46).

Försäkringskassans tolkning

I inhämtat yttrande uppger Försäkringskassan bl.a. följande. Utifrån vad som anförs i HFD 2015 ref. 46 och lagens förarbeten har Försäkringskassan gjort följande ställningstagande. För att ett behov av någon med ingående kunskaper om den försäkrade ska kunna ses som ett grundläggande behov måste behovet av hjälp kunna kopplas till de andra grundläggande behoven, dvs. hjälp med personlig hygien, måltider, av- och påklädning eller kommunikation. Till grund för Försäkringskassans ställningstagande ligger även att HFD i de domar där aktiv tillsyn har godtagits som ett grundläggande behov har hänvisat till att den funktionshindrade har kommunikationssvårigheter (RÅ 1997 ref. 23 I samt RÅ 2010 ref. 17) eller att det av domen framgår att det finns särskilda svårigheter att kommunicera med den som söker assistansersättning (RÅ 2000 not 97).

Vad gäller aktiv tillsyn av övervakande karaktär uppställs också, enligt Försäkringskassans normering, krav på att det psykiska tillståndet medför ett aggressivt utåtagerande beteende samt en risk för allvarliga konsekvenser. Det innebär en risk för att föremål skadas eller att personen skadar sig själv eller andra. För att det ska vara fråga om aktiv tillsyn av övervakande karaktär krävs också att det behövs frekventa ingripanden från assistenten. (Domsnytt 2016:017).

Allmänna ombudets inställning

Allmänna ombudet anser att de krav som ställs upp i Försäkringskassans normerande dokument och i det överklagade beslutet är mer långtgående än de som uppställs i HFD:s praxis. Allmänna ombudet ifrågasätter därför om inte Försäkringskassan har gjort för stora inskränkningar i det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskap, dels vad gäller beteendets och tillsynens art, dels vad gäller kravet på att det ska

finnas en koppling mellan annan hjälp som förutsätter ingående kunskap och de övriga grundläggande behoven. Allmänna ombudet konstaterar att Försäkringskassans krav på att det ska finnas en koppling mellan annan hjälp som förutsätter ingående kunskap tillkom efter HFD 2015 ref 46. Allmänna ombudet ifrågasätter om något krav på en sådan koppling kan utläsas ur rättsfallet.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten måste inledningsvis ta ställning till om Försäkringskassan har fog för att uppställa krav på att behovet av hjälp av någon med ingående kunskaper om den försäkrade måste kunna kopplas till något av de andra grundläggande behoven. Förvaltningsrätten anser att det i denna del måste göras skillnad på det som brukar kallas kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser samt annan hjälp som förutsätter ingående kunskap i form av aktiv tillsyn av övervakande karaktär. Förvaltningsrätten anser att det i lagens förarbeten och i praxis finns stöd för att uppställa krav på koppling mellan annan hjälp som förutsätter ingående kunskap och de andra grundläggande behoven när det gäller kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser. Enligt förvaltningsrätten finns det dock inte stöd att utifrån lagens förarbeten ställa krav på motsvarande koppling när det gäller aktiv tillsyn av övervakande karaktär. Att denna typ av tillsyn kan ingå i begreppet annan hjälp som förutsätter ingående kunskap går inte att utläsa av lagens förarbeten utan är något som har utvecklats genom rättspraxis.

Försäkringskassan har i sin tolkning beaktat att den funktionshindrade i de domar där aktiv tillsyn godtagits som ett grundläggande behov haft kommunikationssvårigheter. Av de domar Försäkringskassan hänvisat till framkommer att den funktionshindrades kommunikationssvårigheter varit en starkt bidragande orsak till att den som utövar tillsynen måste ha ingående kunskap. Enligt förvaltningsrättens mening innebär detta dock inte detsamma som att kräva en koppling på det sätt som Försäkringskassan har

gjort. HFD:s uttalande att det bl.a. på grund av kommunikationssvårigheter krävs ingående kunskap tyder på att det även finns andra aspekter som kan inverka på om det krävs ingående kunskap för att utöva tillsynen. Mot denna bakgrund anser förvaltningsrätten att Försäkringskassan saknar rättslig grund för att vid bedömningen av annan hjälp som förutsätter ingående kunskap i form av aktiv tillsyn uppställa krav på koppling till något av de andra grundläggande behoven.

Allmänna ombudet har vidare ifrågasatt de krav Försäkringskassan uppställer vad gäller beteendet och tillsynens art. Förvaltningsrätten anser, med hänvisning till ovan redovisad praxis från HFD, att det vad gäller beteendet och tillsynens art finns fog att ställa krav på att det finns risk att den funktionshindrade genom ett utåtagerande beteende skadar sig själv eller andra. Vidare krävs att det finns risk för farliga konsekvenser samt att det krävs frekventa ingripanden för att hindra aggressivt och destruktivt beteende.

Ingående kunskap om [REDACTED]

Förvaltningsrätten har ovan redogjort för sin bedömning avseende vad som får anses utgöra sådan annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade. Den fråga som återstår är om [REDACTED] har behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om honom.

Parternas inställning

[REDACTED] ombud anser att han uppfyller alla kriterier vad gäller behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskap och beskriver bl.a. följande. Det krävs kunskap för att läsa av [REDACTED] kroppsspråk, beteende och signaler i övrigt och för att få denna kunskap krävs att man arbetat parallellt med någon annan under väldigt lång tid. Det är inte kunskap man kan läsa sig till. För att [REDACTED] ska kunna tillgodogöra sig de grundläggande behoven måste man kunna se när man

kan lägga till ett moment, när man måste backa, när man aktivt kan gå in eller när man ska avleda. Utan personspecifik kännedom skulle ingen av de grundläggande behoven tillgodoses. Han har också ett svårt maniskt beteende som kräver ingående kunskaper att hantera och möta upp. Därtill har han ett utåtagerande beteende och kan inte kontrollera sina impulser. Ett tränat öga hinner se tidigare än ett otränat öga vilket ibland minskar digniteten på utbrottet, dock sker utbrott konstant under dagen med endast kortare intervaller av lugn.

Allmänna ombudets uppfattning är att [REDACTED] är i behov av närmast konstant tillsyn av övervakande karaktär och att tillsynen måste utövas av någon med ingående kunskaper om honom i syfte för att förhindra eller dämpa utbrotten.

Utredningen i målet

I läkarintyg daterat den 19 april 2017 anges bl.a. följande. [REDACTED] har stora svårigheter inom områdena socialt samspel och kommunikation. Han har också svårt att förstå en del instruktioner. Han har svårt att kontrollera sina impulser och se konsekvenserna av sitt handlande. Det krävs anpassning runt omkring honom för att det ska fungera och vid förändringar krävs omfattande förberedelser. Han får mycket ofta vredesutbrott, ofta över små bagateller och kan slåss med tillhyggen, både mot föräldrar och mot syskon. Enligt föräldrarna kan han ibland vara helt okontaktbar i samband med vredesutbrotten. Det är svårt att avläsa [REDACTED] olika signaler och veta om han är arg, ledsen, upprörd, trött eller behöver gå på toaletten m.m. Man behöver känna honom väl för att förstå honom och hans handlingar. Det krävs ingående kunskaper för att förstå [REDACTED] och för att bli förstådd av honom. Det är endast få personer som han accepterar fullt ut.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten anser att utredningen i målet ger stöd för att [REDACTED] har ett tillsynsbehov på grund av sitt utåtågerande beteende. Denna bedömning har även Försäkringskassan gjort. För att tillsynen ska utgöra ett grundläggande behov förutsätts att det krävs ingående kunskap för att syftet med tillsynen ska uppnås. Sådan ingående kunskap innebär enligt förvaltningsrättens mening särskilda personspecifika kunskaper om personen, typiskt sätt hur man ska kommunicera med, bemöta eller förhålla sig till personen.

När det gäller ingående kunskap, sådan som inte går att läsa sig till, kan det vara svårt att närmare definiera eller precisera vilken kunskap som krävs. Förvaltningsrätten anser dock att det i målet saknas medicinskt underlag som visar att det krävs assistenter med djup och ingående förståelse för att kunna läsa av [REDACTED] och att det för att få sådan förståelse krävs lång tids samarbete. Det finns i målet heller inte någon beskrivning från andra aktörer än föräldrarna som visar att det krävs sådan personspecifik kännedom som är en förutsättning för att tillsynsbehovet ska utgöra ett grundläggande behov. Av utredningen i målet framgår också att [REDACTED] inte varit beviljad assistansersättning vid vistelse på skola eller på korttidsvistelse.

Förvaltningsrätten anser heller inte att utredningen i målet ger stöd för att [REDACTED] är i behov av sådana kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser som krävs för att hjälpbehovet i denna del ska bedömas som ett grundläggande behov. Mot denna bakgrund finner förvaltningsrätten att [REDACTED] inte har behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskap. [REDACTED] behov avseende de grundläggande behoven överstiger därmed inte 20 timmar per vecka vilket innebär att han inte har rätt till assistansersättning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3104/1C).

Lena Bergsdorf

I avgörandet har rådmannen Lena Bergsdorf samt nämndemännen Marcus Bornemisza (skiljaktig), Birgitta Mukkavaara (skiljaktig) och Lennart Persson deltagit. Målet har föredragits av Ellen Norin.

**Nämndemännen Marcus Bornemiszas och Birgitta Mukkavaaras
skiljaktiga mening**

Nämndemännen Marcus Bornemisza och Birgitta Mukkavaara är skiljaktiga och anför följande. Vi anser att det krävs ingående kunskap om [REDACTED] [REDACTED] för att tillgodose hans behov av tillsyn. [REDACTED] har därmed fortsatt rätt till assistansersättning. Målet ska därför återförvisas till Försäkringskassan för beräkning av antalet timmar för vilket assistansersättning ska utgå. I övrigt är vi överens med majoriteten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om

de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av beslutet t.ex. den 31 juli måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten inom två månader från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.